

Eivissa

Num. 5525

Declaració com a Bé d'Interès Cultural (BIC), tipologia de monument, la torre de Can Montserrat, TM de Santa Eulària des Riu

El Ple ordinari del Consell Insular d'Eivissa, sessió de 25 de febrer de 2011, va aprovar per unanimitat, l'acord de la Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Historicoartístic de 14 de febrer de 2011, següent:

· c) matèries de patrimoni historicoartístic:

6.- Exp. 78/09. Declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de monument, la torre de Can Montserrat, TM de Santa Eulària des Riu. Proposta de declaració.

La Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Historicoartístic (CIOTUPHA), en sessió ordinària de data 13 d'octubre de 2009, va adoptar acord d'incoació de l'expedient administratiu per a la declaració com a bé d'interès cultural, amb la categoria de monument, de la torre de Can Montserrat, Santa Eulària des Riu.

Atès que s'han portat a terme tots els tràmits preceptius per a la seua declaració i que en el tràmit d'audiència no s'hi han presentat al·legacions.

Vista la proposta de la Ponència Tècnica de Patrimoni Historicoartístic d'Eivissa (PTPHA) de data 8 de febrer de 2011.

Sobre la base de tot l'anterior, la Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Historicoartístic (CIOTUPHA) a la sessió de dia 14 de febrer de 2011, eleva al Ple del Consell Insular el següent

acord:

- 1.- declarar com a bé d'interès cultural, amb la categoria de monument, de la torre de can montserrat, santa eulària des riu. la seua descripció i localització figuren a l'annex que forma part integrant d'aquest acord.
- 2.- publicar aquest acord en el boib i en el boe, notificar-lo als interessats, a l'ajuntament de santa eulària des riu i al govern de les illes balears.
- 3.- comunicar l'acord de declaració al registre general de béns d'interès cultural del govern de les illes balears.
- 4.- Inscriure'l en el registre insular de béns d'interès cultural.

L'anterior acord posa fi a la via administrativa i contra aquest s'hi podrà interposar, de conformitat amb l'art. 116 de la Llei 30/92, de 26 de novembre, del règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, recurs de reposició davant l'òrgan que l'ha dictat, o recurs contenciós administratiu davant el Jutjat del Contenciós Administratiu de Palma (Mallorca), de conformitat amb l'art. 44 i següents de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa.

El termini per interposar el recurs de reposició és d'UN MES, comptador a partir del dia següent al de la publicació d'aquest edicte (art. 117 de la Llei 30/1992)

El termini per interposar el recurs contenciós administratiu és de DOS MESOS, comptadors a partir del dia següent al de la publicació d'aquest edicte (art. 46 de la Llei 29/1998).

No obstant l'anterior, es pot exercitar i sol·licitar, si n'és el cas, el tràmit a què es refereix l'article 44 de l'esmentada Llei 29/1998.

La qual cosa es fa pública per al general coneixement de conformitat amb l'article 10.2 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, fent reserva del que es preveu a l'art. 27.5 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.

La Consellera del Departament de Política Patrimonial i Agrícola,
Margalida Torres Planells

Eivissa, 8 de març de 2011

Annex

(Es transcriu com a annex l'informe tècnic de data 3 d'agost de 2009, sense les fotografies i documentació planimètrica adjuntes, les quals consten a l'expedient administratiu núm. 78/09, que es podrà consultar a les dependències del servei de Patrimoni Històric, av. d'Espanya 49, 2n, 07800 Eivissa).

0. Nota d'aclariment

La major part de les torres defensives rurals de l'illa d'Eivissa, conegudes també com torres de refugi, va ser protegida arran de la redacció de l'Inventari del Patrimoni Cultural Espanyol, l'any 1968. En aquest mateix inventari, s'englobaren també totes les torres de defensa costaneres de les illes Pitiüses.

De fet, aquest inventari portava a la pràctica un decret molt important, a nivell de tot el país, de l'any 1942, que protegia genèricament els monuments defensius d'Espanya 'fos quin fos el seu estat de ruïna' (Decreto de 22 de abril de 1949 sobre protecció de los castillos españoles, BOE núm. 125, 5 de maig de 1949), però sense especificar-los en concret.

La realitat és que una part important de les torres de refugi del camp d'Eivissa no va ser integrada a l'inventari de 1968 en el moment de la seua redacció, tractant-se en definitiva d'una situació, que llevat d'algunes declaracions més aviat recents i molt puntuals, com la de la torre des Toniets, de cas Serres de Baix i sa torre Blanca, es manté encara avui.

Tal volta, per simple omisió o pel seu desconeixement, un nombre prou significatiu, més exactament entorn d'una trentena, d'aquestes torres eivissenques no arribà mai a formar part del dit inventari, de manera que a hores d'ara poden considerar-se elements desprotegits.

És ben cert que un grup de les torres no declarades, en haver patit mutilacions importants i, tant o més, degut a la seua incorporació als casaments i a la seva habitual disfressa, estaven en una situació que feia poc manifesta la seua presència física.

En canvi, l'absència d'altres, com, per exemple, les des coll des Jondal, de can Guimó, de can Montserrat, de can Rieró o de ca n'Obrador és més mala de justificar en ser monuments la conservació i visibilitat dels quals no desmereix per res de la resta, que sí va ser inventariada.

Les imprecisions del dit inventari no acabaren aquí, perquè, per una banda, d'altres torres que sí hi figuren se'n desconeix, fins i tot, la seua existència real. És el cas, per exemple, de les torres de can Mata (IPCE: R-I-51-0008628), can Maseuet (IPCE: R-I-51-0008622), sa Torre (IPCE: R-I-51-0008616), s'Alzina (IPCE: R-I-51-0008650), torre d'en Marc (IPCE: R-I-51-0008649), de can Ramon d'en Jaume (IPCE: R-I-51-0008611) i de can Guillemó (IPCE: R-I-51-0008607).

De l'altra, hi ha també la inclusió errònia en aquest inventari —que com ja s'ha dit, es refereix a béns militars— d'almenys dues torres, que en realitat pertanyen a molins fariners, com el d'Albarqueta (IPCE: R-I-51-0008637) i el de cas Governador (IPCE: R-I-51-0008619).

És voluntat del Departament de Política Patrimonial i Agrícola del Consell d'Eivissa l'actualització del registre i la protecció d'aquests elements defensius, amb la plena incorporació administrativa de les torres omeses en el seu dia al llistat de Béns d'Interès Cultural, amb tipologia de monuments i, al mateix temps, la supressió d'altres catalogades, però l'existència de les quals no és real i, també la reclassificació dels molins fariners que equivocadament figuren com a elements de defensa.

La present memòria, que tracta de la torre de can Montserrat, s'integra en una primera part de les actuacions previstes per part d'aquest Departament, on també i al mateix temps, hi figuren les torres de can Rieró i ca n'Obrador.

Es tracta, sens dubte, de les torres millor conservades del grup de no inventariades per l'IPCE, fins la data.

1. Situació geogràfica i topogràfica de la torre de Can Montserrat

Municipi: Santa Eulària des Riu
Parròquia: Sant Carles de Peralta
Vénda: Atzaró

La torre de can Montserrat es troba al vessant d'un turó que queda just a

llevant del puig d'Atzaró. Està davant una casa pagesa, ja completament en ruïnes, coneguda com can Jordi, de la qual en general, avui queden només les parts mitjanes i baixes dels murs a part, com és lògic, dels fonaments.

Per la banda posterior, és a dir la de migjorn una solana de conreu amb marges de pedra ha fet pujar el terreny fins a tapar tota la banda sud i est del sòcol de la torre, que ara només és visible als sectors restants.

A pocs metres cap al sud hi ha una altra casa pagesa, coneguda com can Montserrat, de la qual agafa el nom la torre que està habitada i en aparent bon estat.

Les coordenades UTM són:

X 473108.99

Y 4320639.21

La torre de can Montserrat es troba en aproximadament a 95 m snm en un terreny inclinat vers l'est i poblat de marges i solanes.

Cal dir també que és just a 1200 m a ponent de la torre de Can Rieró, entre les quals hi ha una visió directa, veient-se també les torres de Balàfia i la torre de can Pere Mosson, que es troben a ponent de la de can Montserrat i la de can Rieró.

S'hi arriba per diversos camins que enllacen amb la carretera que uneix la de Sant Joan amb Sant Carles de Peralta, de la qual queda al sud, a 1.100 m en línia recta.

2. Descripció de la torre de Can Montserrat

Aquest element defensiu està compost per un cos perfectament cilíndric i, a la base, un sòcol cònic de relativa alçària. Conserva completes les dues plantes i el parapet, aquest darrer un poc rebaixat.

Com la immensa majoria de les eivissenques, té una sola porta d'accés, a la planta baixa, que mira cap el N-NE. Aquesta porta coberta amb un arc rebaijat comporta quatre esglaons i aboca un passadís, que travessa el gruixut mur i s'inclina cap a l'esquerra i amb un perfil un tant corbat. Davant hi havia un muret que augmentava la protecció, complicant el pas dels eventuals atacants, actualment eliminat de manera parcial.

El dit passadís condueix a la cambra baixa, que és llisa i cilíndrica i coberta per una volta de maçoneria apuntada, feta pel sistema d'apropament de filades.

Una trapa, situada típicament a l'esquerra de passadís d'accés, perforada a la volta condueix a la planta alta. Aquesta sembla ser llisa i amb un diàmetre un poc superior al de la planta baixa en ser en aquest sector el mur perimetral un poc més prim. Està coberta amb una volta idèntica a l'anteriorment descrita on, una altra trapa permet l'accés vertical a la plataforma superior, que està envoltada per un parament de poca alçària

La torre està construïda amb murs d'entorn d'1.80 m a la planta baixa, decreixent el gruix en alçària per l'interior, amb doble parament de maçoneria rebllit interior. El parament extern, que és perfectament visible en haver desaparegut la major part del referit de terra i calç que tenia originalment, té una gran bellesa, ja que està molt ben conservat i hom pot apreciar de dalt a baix, perfectament la seua tècnica en espina de peix (l'opus spicatum dels romans) les filades del qual estan alternades per línies horitzontals de petita pedra plana.

El sòcol presenta una tècnica diferent amb la inclusió de grans pedres.

3. Dades històriques entorn de la torre de Can Montserrat

La torre de can Montserrat és també coneguda com torre d'Atzaró.

La primera menció històrica d'aquesta torre es troba als Llibres d'Entrevéniments i data de 1767.

No es tenen altres notícies literàries entorn d'aquesta torre, que probablement fos construïda a la darrereria del segle XVI o ja en el segle XVII.

4. L'estat actual de conservació de la torre de Can Montserrat

En línies generals la conservació de la torre de can Montserrat és molt bona.

En aquest sentit està el fet que està encara completa de dalt a baix, juntament amb tots els seus elements característics.

Presenta, com d'altra banda és lògic, algunes patologies causades per humitats, plujes, erosions naturals, etc. Aquestes, però, són del tot reversibles i no desmereixen per res el valor del monument.

5. Figura i abast de la declaració

La proposta va en el mateix sentit que la resta d'elements del seu gènere a Eivissa, és a dir la de Bé d'Interès Cultural amb la tipologia de monuments, que per les seves característiques és la que indubtablement convé en aquest bé patrimonial.

Quant a l'abast de la declaració, atès d'altra banda, el fet que de manera paral·lela es fixa un entorn de protecció, aquest es circumscriu exclusivament al que és, pròpiament dita la torre, tant el seu interior com el seu exterior.

6. Entorn de protecció

La torre de can Montserrat té una visual territorial important. Es tracta d'un element prou visible des de bona part del pla d'Atzaró i des del puig del mateix nom i té visió directa no només amb la torre de can Rieró, sinó, fins i tot, amb les torres de Balàfia.

D'altra banda, aquesta torre té en la vessant de ponent del turó on s'implanta un marc tradicional i original molt ben conservat fins l'actualitat. És un context indissoluble que cal per tant, protegir.

En el sentit esmentat, s'emet proposta que figura en plànol / foto incorporat al present document i delimitat per ratlla roja, considerant que es tracta d'un espai inherent a la torre, en bona part marcat per camins la preservació del qual serà, a l'hora, la conservació del context original de la torre.

7. Bibliografia

- Serra, J. J. Fortificacions rurals a l'illa d'Eivissa. Les torres de refugi predials. Consell Insular d'Eivissa i Formentera, Eivissa 2000.
- Posadas, E. Torres y piratas en las islas Pitiusas, Ibiza 1989.
- Marí, J. Els llibres d'Entrevéniments, Eivissa 1981.
- Ferrer, M. Ferrer, A. Torres de defensa de Santa Eulària: aportación al conocimiento del patrimonio histórico del municipio de Santa Eulària des Riu (M. Ferrer, D.L.) 1988.
- Torres E. Guía de arquitectura de Ibiza y Formentera (Islas Pitiusas), Publicacions del Col·legi Oficial d'arquitectes de Catalunya, Barcelona 1981.'

— o —

Num. 5559

Declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de monument, de la torre de can Rieró, Santa Eulària des Riu. Proposta de declaració

El Ple ordinari del Consell Insular d'Eivissa, sessió de 25 de febrer de 2011, va aprovar per unanimitat l'acord de la Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Históricoartístic, en sessió celebrada el dia 14 de febrer de 2011, següent:

'5.- Exp. 79/09. Declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de monument, de la torre de can Rieró, Santa Eulària des Riu. Proposta de declaració.

La Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Históricoartístic (CIOTUPHA), en sessió ordinària de data 13 d'octubre de 2009, va adoptar acord d'incoació de l'expedient administratiu per a la declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de monument, de la torre de can Rieró, Santa Eulària des Riu.

Atès que s'han portat a terme tots els tràmits preceptius per a la seua declaració i que en el tràmit d'audiència no s'hi han presentat al·legacions.

Vista la proposta de la Ponència Tècnica de Patrimoni Históricoartístic d'Eivissa (PTPHA) de data 1 de febrer de 2011.

Sobre la base de tot l'anterior, la Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Históricoartístic (CIOTUPHA) a la sessió de